

# Satje – zdravo domovanje?

Martina Škof\*, [martina.skof@vf.uni-lj.si](mailto:martina.skof@vf.uni-lj.si)

V želji po zdravih oz. neonesnaženih čebeljih pridelkih se zastavlja vprašanje, kako iz panja izločiti čim več kemikalij, ki jih je z leti vsrkalo predvsem satje. V satju in lesenih delih panjev ostajajo več let. Ko berem strokovne članke o tem, kako se po naših čebelnjakih vrtničijo najrazličnejše kemikalije, in to ne samo tiste, ki jih vanje vstavljamo sami, ampak tudi tiste, ki jih čebele nabirajo v svoji okolici, se večkrat resno zamislim. Ob tolikšni onesnaženosti čebele ne morejo izrabiti svojega potenciala, zato so manj odporne proti vedno navzočim bolezenskim klicam. Po mojem mnenju ni prav, da takoj, ko se pojavi problem, tako radi posegamo po »kemiji«. Tudi v skrbi za naše lastno zdravje je na prvem mestu preventiva in šele potem kurativa.

Po logiki torej tudi zaradi drugih onesnaževalcev in bolezenskih klic čebelarje spodbujamo k čim številnejši in čim pogostejši menjavi satov. V dobrih letih jih lahko zamenjamo polovico, sicer pa najmanj tretjino. Na terenu je, žal, še vedno opazen odpor čebelarjev do sprejetja take prakse.

Jeseni, ko čistimo panje, praznimo medišča in čebelje družine pripravljamo na prezimitev, je primeren čas za izločanje starega satja. Vosek prekuhamo, sa-

tnike pa razkužimo s prekuhavanjem v 3-odstotni lužni raztopini in jih pripravimo za uporabo v novi sezoni.

Uspešno lahko sate odvezamemo tudi kadar koli med sezono. Priporočam vam, da jih spomladi skušate odvzeti vsaj pri kateri družini. Tako se boste na en mah znebili velikanskega števila spor poapnele zalege, noseme, tudi spor hude gnilobe. Družini torej pobereмо vse sate in jih zamenjamo s satnicami. Če družina ni obolela za hudo gnilobo, je ni treba omešiti v zabojček in dati v karanteno v klet, obvezno pa ji je treba dodajati sladkorno raztopino, ker smo ji z odvzemom satja odvzeli vso hrano. Ta način imenujemo »narejanje umetnih rojev«, pri čemer se čebele vedejo zelo podobno kot v naravnem roju, katerega razvoj ste gotovo že imeli možnost opazovati. Čebele se z vso vneto lotijo dela in kaj hitro zgradijo satje, matica zalega s polno močjo, skupaj z odvzetim zaleženim satjem pa smo se znebili tudi varoj. Kot marsikdo ve, lahko roj že prvo leto prinese nekaj medu. Take družine poleti po večini ne potrebujejo zdravljenja, jeseni pa se lahko odločimo za zatiranje varoj z oksalno kislino, saj po njeni uporabi v vosku ne bo potuhnjenih ostankov.

Za zimsko pripravo na novo sezono torej priporočam, da si pripravite nekoliko večje zaloge novih satnikov in poskusite kako poapnelo, noseravo ali drugače prizadeto družino spomladi poživiti kar z »menjavo stanovanja« ali s »spomladanskim čiščenjem«. ■

\* Dr. vet. med., Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani, Nacionalni veterinarski inštitut, enota Ljubljana

## ČEBELJE PAŠE

# Cvetoče grede medovitih trajnic na javnih površinah

Jožica Golob - Klančič\*, [trajnice@trajnice.com](mailto:trajnice@trajnice.com)

Čebelarstvo oz. čebele in njihovi pridelki so v Sloveniji pomemben del gospodarstva, vedno več ljudi pa se zaveda tudi njihovega pomena za zdravo okolje. Žal pa pri urejanju in zasajanju javnih zelenih površin pri nas še vedno niso dovolj upošteevane medovite rastline.

Poleg dreves in grmovnic so medovite tudi številne zelnate trajnice, ki imajo zaradi barvitosti svojega cvetja posebno uporabno vrednost povsod tam, kjer želimo hitreje doseči vidne estetske učinke, kot to lahko dosežemo z olesenelimi rastlinami. Drevo

potrebuje desetletja za polno razrast, s trajnicami pa dokončen učinek dosežemo že v letu ali dveh.

Žal marsikje še vedno vladajo predsodki in bojazni, češ da čebele ne sodijo v bližino šol in vrtcev oz. tja, kjer se zadržuje veliko ljudi, zato se tu in tam kdo še vedno izogiba sajenju medovitih rastlin. Temu se lahko izognemo le z ozavešanjem ljudi o tem, da čebele na paši niso napadalne, saj pikajo le tedaj, kadar branijo gnezdo ali so življenjsko ogrožene. Med nabiranjem peloda in medicine jih torej lahko brez vsake nevarnosti opazujemo povsem od blizu – celo pobožamo jih lahko. Najboljši način ozave-

\* Univ. dipl. inž. hortikulture in krajinske arhitekture

Foto: Vincenc Klančnik



*Krožišče s trajnicami v Slovenj Gradcu*

ščanja pa je, da lepoto cvetja, na katerem se pasejo čebele, pokažemo tam, kjer je veliko ljudi. To so lahko gredice pred javnimi stavbami v naseljih, javnih parkih, na trgih in ob prometnicah, ob turističnih objektih in povsod tam, kjer hočemo z urejenim in zdravim okoljem poskrbeti tudi za lep videz.

Medovite trajnice za sajenje na javnih površinah moramo izbrati še posebej preudarno, saj od njih poleg drugega pričakujemo tudi to, da ne bodo zahtevne za vzdrževanje ter da bodo živele leta in leta ali celo desetletja. Med velikim številom vrst in sort trpežnih in dolgoživih trajnic jih izbiramo tudi po njihovi višini, barvi in času cvetenja ter po primernosti za določene podnebne in talne razmere. Če nam pri tem pomagajo strokovnjaki, ki jih dobro poznajo, ne bo nevarnosti, da naredimo napako pri izboru. To je tudi najboljši način, da se odločimo za pravo gostoto sajenja, saj se različne trajnice različno razraščajo in torej ne potrebujejo vse enako prostora. Predvsem pa morajo biti sadike medovitih trajnic, tudi za javne zelene površine, vzgojene čim bolj naravno, saj take tudi pozneje pri vzdrževanju ne bodo potrebovale posebnih ukrepov.

Foto: Vincenc Klančnik



*Del velikih in razgibanih gred ob sprehajalni poti v Slovenj Gradcu – ameriški slamniki in rudbekije v večjih skupinah*



Foto: Vincenc Klančnik

*Čebelja paša na ameriškem slamniku na mestni gredi*

Med cveticami so najracionalnejša rešitev prav trajnice in te postajajo povsod po svetu najpogostejši element barvitosti na javnih zelenih površinah. Če izberemo še medovite, toliko bolje.

**Da bi bila saditev medovitih trajnic res racionalna rešitev, da bi torej za ta namen porabili čim manj javnega denarja za čim večjo učinkovitost, moramo pri načrtovanju nasadov upoštevati nekaj osnovnih napotkov.**

Potrebo po zalivanju lahko zmanjšamo na minimum že s temeljito pripravo tal. Dovolj globoka tla z ilovnato peščeno sestavo krajavnega izvora in dovolj veliko vsebnostjo humusa, prav tako krajavnega izvora, po navadi – razen ob izjemnih sušah – zadržujejo dovolj padavinske vode. Če ob tem izberemo še trajnice, ki so prilagojene na naše podnebne razmere in za katere je značilna visoka toleranca na morebitno občasno pomanjkanje vode, so drage namakalne naprave z avtomatskim zalivanjem tako rekoč nepotrebne. Tako bo morebitno zalivanje ob izjemnih sušah veliko smotnejše izvesti ročno. Res pa je, da možnost rednega zalivanja z namakalnimi napravami poveča izbiro vrst in sort, ki bi jih lahko zasadili, in je hkrati tudi znak res visokega standarda urejanja našega okolja. Racionalno izrabo padavinske vode (in torej zmanjšanje ali izničenje potrebe po zalivanju) občutno izboljšamo tudi s tem, da skrbimo za obdelanost ali pokritost tal. Takoj po sajenju lahko poskrbimo za nežno zastirko iz slame ali podobnih materialov, po letu ali dveh pa bodo trajnice tla že same pokrile s svojo razrastjo.

Nasadi trajnic morajo biti vedno sestavljeni iz večjih skupin enakih rastlin, saj bomo s tem zagotovili njihovo večjo učinkovitost ob manjšem vzdrževanju. Kljub temu pa je treba poskrbeti, da bo nasad sestavljen iz toliko vrst in sort, da bo zanimiv večji del leta. Pri medovitih trajnicah je pač najpomembnejše cvetenje. Zato mora večino leta nekaj cveteti.

Primer izbire medovitih trajnic, ki so dolgo žive in hkrati nezahtevne za vzdrževanje, je naveden po času cvetenja, tako da si posamezne vrste sledijo od marca do oktobra: Skalni grobeljnik (*Alyssum saxatile* 'Summit'), rdečecvetoči drobnjak (*Allium schoenoprasum* 'Forescate'), nizka in trpežna sivka (*Lavandula an-*

*gustifolia* 'Hidcote Blue Strain'), ena izmed sort trpežnih ameriških slamnikov (*Echinacea purpurea* 'Magnus Superior'), dobra stara rudbekija (*Rudbeckia sullivanti* 'Goldsturm'), različne nizke jesenske astre (npr. *Aster dumosus* 'Blauer Gletscher') in kot zadnje hermelika (npr. *Sedum telephium* 'Herbstfreunde'). ■

## SMGO



## Kako ohranjam kakovost medu pri točenju in polnjenju?

**Franc Podrižnik**, franjo.podriznik@gmail.com

V procesu pridobivanja medu moramo čebelarji ohraniti njegove prvobitne lastnosti, kot uporabnik sistema SMGO pa moram biti na to še posebej pozoren. Medu nikoli ne točim iz zimske prehrane čebel, v kateri je sladkor, zato te sate pred pašo umaknem iz panjev. Zagotavljam tako higieno prostora in opreme kot tudi osebno higieno. Uporabljam dovoljena čistila. Za umivanje uporabljam tekočo vodo s potrdilom o ustreznosti. Za brisanje uporabljam papirnate brisače. Točilo, oprema za točenje in posoda za skladiščenje so izdelani iz materialov s potrdilom, da so primerni za živila.

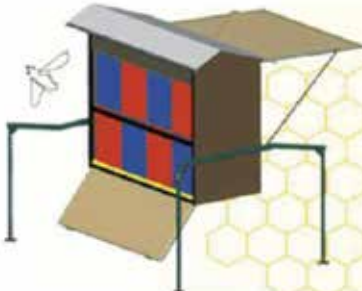
Tuji delci ne spadajo v med, zato je prostor za točenje zavarovan pred vdorom žuželk ali drugih živali. Pri umiritvi čebel ne pretiravam z dimljenjem, da se med ne navzame tujega vonja. V mediščih panjev je v veliki večini deviško, nikoli zaleženo satje. Če se zgodi (čas obilne paše), da moram iztočiti tudi kak sat iz plodišča, pazim, da v njem ni zalege. Pred točenjem preverjam zrelost medu. Zagotavljam senzorične parametre in sledljivost medu. Ostanke voščin in tuje delce odstranim s primernim cedilom. Polne posode sproti opremim z datumom točenja in s podatkom o vsebnosti vode, ki jo izmerim z refraktometrom. Po nekaj dneh v posodah posnamem še preostale del-

ce voščin, ki se dvignejo na površje, in izmerim električno prevodnost, da potrdim (ali pa tudi ne) svoje mnenje o kakovosti in sorti medu. Med shranim v zatemnjen, suh in hladen prostor, v katerem počaka na polnjenje v embalažo za prodajo na drobno.

Prostor za polnjenje v embalažo za prodajo na drobno mora biti prav tako čist, brez mrčesa, tujih vonjav in drugih tujih delcev v zraku. Kot polnilnico uporabljam kar domačo kuhinjo, seveda pa med točenjem ne opravljam drugih kuhinjskih del. Embalaža, kot so kozarci in pokrovi, morajo biti čisti, brez tujih vonjav. Kristaliziran med utekočinim z dovoljenimi napravami pri temperaturi do 40 °C.

Ob točenju, polnjenju, prodaji oziroma ob kakršnem koli drugem delu s čebeljimi pridelki pazim, da nisem prehlajen ali morebiti okužen s kako drugo nalezljivo boleznijo. Vse pomembne podatke o pridobivanju medu zapisujem v obrazce HACCP in SMGO.

Kot terenski svetovalec se pri presoji obratov o teh merilih na podlagi vprašalnika pogovorim s čebelarji. Čebelarji po večini izpolnjujejo temeljne pogoje in s tem pridobijo certifikat SMGO, manjše pomanjkljivosti pa so v vključene v korekcijske ukrepe, ki jih morajo čebelarji odpraviti pozneje. ■



### „Čebelica na rajžo gre“

Izdelava prevoznih čebelnjakov  
prilagodljiva notranja stena

Anton Ciglič s.p.  
www.cebelnjaki.si, info@cebelnjaki.si  
telefon: 031 681 589

